

‘IEDEREEN HEEFT TOEN MAAR GEGREPEN’

‘in mijn bad te stappen, dus spiernaakt. Ik sloeg een badjas om, ging naar beneden en opende de voordeur. Brigadier S. toonde zijn penning en deelde mij mede dat hij mij mee moest nemen. Ik vroeg hem toen of hij een lastgeving had. Hij antwoordde hierop: ‘Nee, maar dat sodemietert niet.’ Waarop hij mij in de kraag van mijn badjas pakte en mij vervolgens tot lering en vermaak van de gehele buurt door mijn tuin sleurde en in een gereedstaande auto stopte . . . Tevens is mijn huis doorzocht en speciaal heeft men gespeurd naar vuurpijlen . . . Alle NSB-documenten, de gehele NSB-correspondentie met hoofdkwartier, kringen, groepen, bureau van de Leider enz. heeft men onaangeroerd laten staan. In beslag genomen is een briefopener waarop een hakenkruis stond. Verder heeft men als staatsgevaarlijke documenten menen te moeten meenemen een pak oude slagersrekeningen (betaald), alsmede enige rekeningen van de stoomwasserij’¹ –

daar zag men blijkbaar aanwijzingen in voor verraderlijke connecties. Achterdocht was spoedig gewekt. Toen in Leiden bij het gevankelijk wegvoeren van een Duitser enkele in beslag genomen zaken meegenomen werden in een doos waar ‘Philips’ op stond, had ‘een paar minuten later iedereen ‘gehoord’, dat in de Philipsdoos een geheime zender geborgen was.’² Later in de ochtend werden in Musserts geboorteplaats Werkendam enkele leden uit een NSB-gezin gearresteerd: ‘Heel het dorp was uitgelopen bij ons’, schreef later één hunner, ‘en met woeste kreten werden we ontvangen, zoals: ‘Kerven moesten we ze! Kapotschieten alle fascistien! Ophangen!’ enzovoort.’³

De behandeling na de arrestatie was verschillend. In Utrecht ging het rustig toe. Wel moest een grote groep gearresteerden, alvorens naar Hoorn gevoerd te worden, dassen, bretels en rookgerei afgeven.⁴ In Den Haag, wellicht ook elders, hadden vrouwelijke vrijwilligers van de Burgerwacht instructie, de Duitse vrouwen die opgepakt waren, met een zorgvuldigheid te fouilleren die even overbodig als vernederend was: zij moesten ze, schreef een dier vrijwilligsters, ‘naakt voorover op haar knieën laten liggen en zo konden wij ons werk aan alle kanten verrichten.’⁵

In de meeste gevallen waren de ruimten waar de gearresteerden ondergebracht werden, onvoldoende geoutilleerd. Veelal kwam men eerst op een politiebureau terecht – vandaar vond dan het transport naar een groter gebouw plaats. In Rotterdam werd dat ‘De Doelen’ (daar waren voldoende

¹ Brief, 21 mei 1940, van Ch. A. H. aan het hoofdkwartier der NSB (Archief NSB, map 941). ² E. Nickel (ps. voor N. de Haas): *Kameraden achter prikkeldraad* (1940), p. 13. ³ Verslag van een anonym NSB'er (zomer 1940), p. 1 (Doc II-944). ⁴ G. C. Hirsch: *Pfingsten im Gefängnis*, p. 2 (Doc I-701, map a-1). ⁵ E. Th. J. van Heemstra: *In hun greep* (1945), p. 21.